

Сов'як А.

Різдво – найдивовижніше і найулюбленіше свято в усьому світі. Ми, українці, найбільше очікуємо його приходу. Це свято приносить нам тепло і радість у кожную родину. Радість, яка триває вже понад два тисячоліття і пригадує нам вочлочення Господнє – Його Різдво. Наш народ за час свого існування збагатився багатьма різними обрядовими дійствами: колядки, вертепи та самі ж приготування до свята, про яке ми так багато знаємо. Поряд з українськими традиціями є ще й інші, які по-різному святкуються і мають свій певний колорит.

Ось як відзначають Різдвяні свята в деяких країнах Європи.

Італія

Різдво в Італії святкують у ніч з 24 на 25 грудня як тихе сімейне свято. У італійців навіть є прислів'я: «Natale con tuoi, Pasca come vuoi», тобто «Різдво – з сім'єю, а Великдень – з ким хочеш». В Італії на Різдво не прийнято ходити в ресторани напередодні, тобто ввечері 24 грудня. Італійці збираються сім'ями, готують традиційні страви і подарунки. Деякі родини опівночі йдуть на урочисту месу, але багато хто святкує вдома, у храм вирушають вранці.

Серед традиційних різдвяних страв – міланський панеттоне (хліб, схожий на паску), панфорте ді Сіена (мигдалеві тістечка), індичка, домашні капеллетті (особливі пельмені з начинкою з м'яса і сиру, зварені на курячому бульйоні), кампоне (фарширована свиняча нога з картопляним пюре), трюфелі і копчений лосось. На новорічному столі обов'язково повинні бути горіхи, чечевиця і виноград – символи здоров'я і благополуччя. Зберігся старовинний і небезпечний для перехожих звичай – викидати з вікон старі меблі і непотрібні речі. Чим більше викинеш речей, вважають італійці, тим більше багатства принесе новий рік.

Франція

У «країні мушкетерів» під різдвяну ялинку прийнято ставити сантони – дерев'яні або глиняні фігурки святих, волхвів і ангелів. Діти залишають на ніч порожні черевички, щоб Пер Ноель (французький Миколай) наповнив їх подарунками. Разом з Пером Ноелем приходять і Пер Фуєте (негативний герой), котрий карає неслухняних дітей. У кожній французькій провінції існують свої різдвяні традиції. В Провансі, наприклад, що на півдні Франції, 24 грудня о 7 вечора прийнято сідати за сімейну різдвяну «маленьку» вечерю. На стіл подається курячий бульйон з локшиною, тріска, запечена в духовці з цибулею та оливками, жирна качка, фарширована трюфелями. Меню святкової вечері завершує гарбузовий пиріг. Під кінець старший член сім'ї запалює камін, традиційно скропивши гілки фруктових дерев (груші, вишні або оливи) вином або оливковим маслом. Господиня будинку пече гарбуз, у якому, впродовж Різдвяної меси, варитиметься суп. Уся сім'я іде у церкву, де розігрується вистава (щось на зразок українського вертепу). Після повернення починається «велика вечеря». Стіл накривають трьома обрусами (по

одному для кожної іпостасі Трійці – Отця, Сина і Святого Духа), прикрашають трьома свічками і різдвяними гірляндами з троянд. Ця вечеря складається із семи страв. Перше – гарбузовий суп, коли ж його з'їдають, господиня гасить одну свічку і знімає перший обрус, заздалегідь струсивши на другий крихти і шматочки хліба, що залишилися. Друга страва – равлики, відварені в бульйоні і приправлені томатом. Потім подають в'ялену тріску або мюле з оливками і смаженою цибулею, далі – цвітну капусту, селеру і артишоки з соусом з анчоусів і салат із часником. Завершальна страва – десерт із тринадцяти складових, котрі символізують тринадцять учасників Тайної Вечері (12 апостолів і Христос). Перед десертом господиня гасить другу свічку і знімає другий обрус. Традиційний десерт складають коржики на оливковому маслі з квітами апельсину, біла нуга з горіхами, чорна нуга з медом, сушені фіги, родзинки, горіхи, виноград, груші, апельсини, мандарини, гарбузовий пиріг. До десерту подають вишневу настоянку. Коли ж усі наситяться, господиня знімає третій обрус, зв'язує з нього вузол і несе бідним гостинці.

Німеччина

Різдво (Вайнахт) – головне і найулюбленіше свято німців, підготовка до якого починається ще за місяць до нього. Відзначається в ніч з 24 на 25 грудня. Різдву передують чотири Адвенти (тижні посту). 1 грудня батьки дарують дітям календар з двадцятьма чотирма маленькими кишеньками, в яких заховані шоколадні фігурки, іграшки, наклейки і квитки на різдвяні вистави. Щодня до самого Різдва дозволяється відкривати по одній кишеньці і отримувати невеликий подарунок. За місяць до Вайнахту відзначають перший Адвент. Цього дня на прикрашеному вінку запалюють першу з чотирьох свічок. Близьких друзів запрошують покуштувати «штоллен» – дріжджовий кекс із запашними прянощами, родзинками і цукатами. За тиждень настає другий Адвент, і на вінку запалюється друга свічка. Потім до неї додається третя, а в останню передріздвяну неділю – четверта.

Напередодні першого Адвента відкриваються різдвяні базари. За грудень німці витрачають чи не найбільше грошей, ніж за весь рік. У різних містах до самого Вайнахта працюють сотні ярмарок, але найстародавній і найпопулярніший за традицією – різдвяний базар в Нюрнберзі. Всі німецькі міста готують для різдвяного базару свої сувенірні кухлі, забарвлення і малюнок яких щорічно змінюються.

У грудні святкують і День святого Ніколауса. Діти залишають черевички перед дверима в дитячу кімнату, щоб добрий Ніколаус наповнив їх солодощами і горіхами. Дорослі, заглянувши цього дня в магазин, теж можуть отримати в подарунок від Ніколауса яку-небудь милу дрібничку. А на Різдво дітей обдаровує німецький «Дід Мороз» – Вайнахтсман, котрий змінив кудлатого, страшного, старого Кнехта Рупрехта, що карав різками неслухняних дітей. Вайнахтсман напихає подарунки в шкарпетки, розвішані на дверних клямках або над каміном. У старовинні часи вважалося, що напередодні Різдва кожну сім'ю відвідує ангел Крісткіндель на крихитному оленеві, навантаженому солодощами й іграшками.

Один із атрибутів свята – різдвяна ялинка. Перші, ще неприкрашені, різдвяні ялинки з'явилися в Німеччині у 8 столітті. Згідно з переказом, святий Боніфацій (місіонер) під час проповіді про Різдво, бажаючи переконати друїдів (місцеві поганські племена) в тому, що дуб не є недоторканим деревом, зрубав його. При падінні дуб повалив на своєму шляху всі дерева, окрім молоді ялини. Тоді Боніфацій вигукнув: «От і буде це дерево деревом

Христа». Надалі Різдво в Німеччині відзначали посадкою молодих ялин. З 17 століття з'явився звичай прикрашати різдвяну ялинку фігурками і квітами, вирізаними з кольорового паперу, яблуками, вафлями, позолоченими дрібницями і цукром. Традиція прикрашати ялинку пов'язана із райським деревом, обвішаним яблуками.

У перший різдвяний ранок усі ідуть на різдвяну месу в церкву, святково прикрашену пухнастими ялинами. Після різдвяної служби сім'ї збираються за святковим столом. Традиційні різдвяні страви – гусак з яблуками і пиріг з горіхами, марципаном і родзинками.

Різдво прийнято зустрічати серед найближчих людей, цього дня відбувається церемонія обміну подарунками, яка називається бешерунг. Два перші різдвяні дні проводять удома, у колі сім'ї, а в дні святкувань у багатьох регіонах, особливо в Баварії, вулицями проходять процесії ряджених, обличчя яких вимазані сажею або сховані під різноманітними масками.

Великобританія

Різдво у Великобританії святкується лише з 596 року, коли св. Августин Кентерберійський започаткував його святкування в цих землях. До традицій належить коротка промова королеви. Перед тим, як зібратися за святковим столом, уся сім'я йде у церкву. Діти замовляють собі подарунки, записуючи їх назви на картках. Потім вони кидають їх у камін. Дим з труби каміна символізує, що все збудеться. Щоб піддати Різдву колориту, англійці співають пісні – carols – різдвяні колядки. На загал, Різдво є родинним святом, коли всі збираються на традиційну різдвяну вечерю.

Данія

Різдво в Данії відзначають в ніч з 24 на 25 грудня. Підготовка починається за два місяці до свята. На вулицях і площах з'являються гірлянди, червоні сердечка з паперу і шовку і солом'яні козлята. Вікна прикрашають різноколірною ілюмінацією, а в Копенгагені мер міста запалює вогні величезної ялинки, яку данцям дарують їх сусіди – норвежці. За місяць до Різдва данці ставлять на стіл вінок з ялинки або ялівцю, на який встановлюють 4 білі або червоні свічки. Щотижня запалюють по одній свічці, провіщаючи наближення свята.

За два тижні до свята прибирають будинок, печуть пироги і особливі булочки, готують вина і різні напої. Дуже важливо випекти стільки різдвяного печива, щоб вистачило пригостити всіх друзів і сусідів.

До Різдва прикрашають ялинку або ялицю, іноді гілку сосни чи ялівцю. Роблять це таємно від дітей. На різдвяне дерево зверху прикріплюють національний прапор, внизу вішають маленькі прапорці. Для прикраси будинку часто використовують солом'яних тварин: козлів і свиней. Серед подарунків і прикрас найпопулярнішими є солом'яні фігурки козла, півня і голуба, їх часто ставлять на різдвяний стіл або підвішують до стелі. Ці фігурки пов'язані зі скандинавською міфологією. Так, наприклад, козел – атрибут бога-громовержця Тора. Починаючи з 22 грудня, влаштовують дитячі свята з хороводами навколо прикрашеної кулями, бантами і свічками ялинки. Вручення подарунків відбувається ввечері 24 грудня. Подарунки прийнято загортати і запечатувати червоним воском, вкладаючи всередину вірші або приказки про вживання подарунка.

Із настанням свята, в Данії запалюють мільйони свічок. У цей час данці спалюють більше свічок, ніж усі жителі Європи разом узяті. Різдвяна вечеря починається о сьомій вечора.

Крім традиційного шампанського, на стіл подають глег – суміш кориці, гвоздики, вина і води. Головна святкова страва – качка з яблуками. Опівночі на стіл ставлять величезну миску солодкої рисової каші. На дно миски кладуть мигдаль: якщо він попадеться незаміжній дівчині, то наступного року її чекає весілля, всім іншим горішок провіщає щасливий і вдалий рік. Одна з різдвяних розваг – катання на санках із сосновими факелами. Факели потім кидають у багаття, розведене на церковному подвір'ї, вогонь гасять лише на світанку.

Наступний день проводять у сім'ї. Ходити в цей час у гості не прийнято – вважається, що так можна винести щастя з дому. Проте якщо гість все-таки приходить, його пригощають пивом.

Чехія

Різдво у цій країні відзначають в останній день Різдвяного посту, тому до появи першої зірки (тобто приблизно до 6 години вечора) не можна нічого їсти. Згідно з легендою, якщо суворо дотримуватися цього звичаю і поводитися добре, то можна побачити Золоте поросся, яке приносить щастя. Фігурки поросят продаються в Чехії на всіх різдвяних базарах, там же можна придбати і щасливу гілку омели. Звичай вішати на двері або вікно омелу чехи перейняли від кельтів.

Чеський Миколай – Мікулаш – приходить до дітей ще до Різдва, в ніч з 5 на 6 грудня. Супроводжують Мікулаша ангел у білосніжному одязі і кошлате чортеня. Хорошим дітям він дарує фрукти і солодоші, а хуліганам та неробам – картоплину або шматок вугілля. Напередодні Різдва вся сім'я бере участь в приготуванні різдвяного печива, якого повинно вистачити не тільки на всю сім'ю, але й на гостину для сусідів. Різдво прийнято відзначати удома, цього вечора ніхто не повинен залишитися один, тому самотніх людей запрошують друзі, знайомі і сусіди. Різдвяні подарунки дівчорі приносить маленький Ісусик (по-чеськи Ежішка). Він роздає подарунки хорошим дітям.

Головна страва різдвяної вечері – запечений короп. Звичай їсти коропа на Різдво отримав розповсюдження в Чехії у 19 столітті. За декілька днів до настання свята на вулицях з'являються величезні дерев'яні бочки з відгодованими коропами. У Празі, 24 грудня, перш ніж сісти за стіл городяни з дітьми традиційно приходять на берег Влтави, де їх чекають продавці живої риби. Куплених цього дня коропів, проявляючи милосердя, відпускають у річку. Різдвяний свят-вечір називається у Чехії Днем щедрости.

Близько 6 вечора всі сідають за стіл, на якому, за традицією, повинно бути дев'ять страв. Трапезу відкриває юшка з голови коропа, потім подають смаженого коропа з картопляним салатом. Замінювати коропа морською рибою вважається поганою прикметою: щастя може поплисти далеко в море. Під кожну тарілку «на щастя» кладеться луска від коропа, до неї можна додати дрібну монету. Іноді луску ховають у гаманець і носять із собою весь рік.

Швейцарія

До Різдва швейцарці починають готуватися за місяць до свята: на спеціальний столик кладуть вінок із гілок та квітів і щонеділі ставлять у нього по свічці. Поява четвертої свічки означає настання Різдва. Іграшки, дзвіночки і банти для прикраси ялинки в кожній сім'ї прийнято робити самим.

Відкриває свято церковна різдвяна меса, що проходить у всіх містах і селах. Релігійні різдвяні співи продовжуються і удома біля святкової ялинки. Традиційні святкові страви

–лосось і печеня. На десерт подають величезні пампушки – рінглі і гарячий шоколад. Подарунки дітям вручає Крісткіндель – білосніжний ангел в короні. Перед його появою дзеленьчить срібний дзвоник

У кожному швейцарському селі існують свої різдвяні традиції. Так, наприклад, в селі Цифен у свят-вечір влаштовується парад неодружених, коли всі неодружені чоловіки проходять селом у темних зношених пальтах і в чорних картонних циліндрах заввишки більше шести футів. Найвищий неодружений, що очолює процесію, несе на жердині закопчену ганчірку. В селі Халлвіл сім дівчаток-підлітків, перевдягнутих у «Різдвяне дитя», і його шість супутників відвідують увечері всі сільські сім'ї. Вони приносять із собою пиріг або печиво для дітей і співають різдвяні пісні.

Сов'як А. Різдво – найдивовижніше і найулюбленіше свято в усьому християнському світі
// Слово № 4 (34), грудень-лютий, 2007-2008, с. 10-13.